

בכברי המילניום ראינו הכפלה ושילוש של ייצור מזון; זה פשוט קסם, מה שדשן עושה בהשוואה למצב שבו אין דשן בכלל. ההרשמה לנימוזים עלתה כי יש ארוחות משמעותיות במספר החולים במלריה, בזכות הפצת הכילות, וירידה של כשליש בתמותת הילדים"

הארגון הוקם על ידי הכלכלן פרופ' ג'פרי סאקס והפילנתרופ ריי צ'יימברס. ג'ורג' סורוס תרם לו 50 מיליון דולר, וכחבר המנהלים נמצאים ג'ימי קרטר ואנג'לינה מאסטינג'ר. ההיגיון של הארגון הוא שעזרה אמיתית לעניים להבראה כלכלית

הדרכת כילות (למעלה), הדרכת מחשבים ובדיקת מלריה באחד מכברי המילניום באוגנדה (למטה). "העוני הזה הוא לא תוצאה של הגלובליזציה אלא של ניתוק מהתהליכים הגלובליים"

על ספו של השוק הגלובלי

ההיגיון הכלכלי עומד בבסיס הבטחת המילניום מראשית הדרך. הארגון הוקם על ידי הכלכלן המוביל פרופ' ג'פרי סאקס והפילנתרופ ריי צ'יימברס. פילנתרופ מפתח אחד בפעילות הוא ג'ורג' סורוס, שב-2006 תרם לארגון 50 מיליון דולר, וכחבר המנהלים נמצאים, בין השאר, ג'ימי קרטר ואנג'לינה מאסטינג'ר. מנהיגי הארגון משתייכים לזרם עכשווי של כלכלנים פילנתרופים ומדינאים, שמאמינים שעזרה אמיתית לרעבים אפשרית רק באמצעות תוכנית כלכלית להבראה כלכלית.

זו גם הרוח של מקארטור. הוא למד מדיניות ציבורית בהר ווארן וכלכלה באוקספורד, משמש מרצה הוקר באוניברסיטת קולומביה והיה ממחברי מודר התחרותיות העולמי (ומחקר שנתי של הפורום הכלכלי העולמי שמודר את יכולתן של מדינות לאפשר לאזרחיהן פריחה כלכלית). הוא מאמין בכוחות השוק, אבל לא בכל מחיר. הפתרון לעוני, לדעתו, הוא שילוב בין שוק חופשי לסיסע ממשלתי, ומניעת תמותה ממחלות ורעב היא לא רק חובה המנטרית אלא השקעה חכמה לפיתוח כלכלי.

גם חברות פרטיות מבינות את זה כיום, ומתגייסות למי מוש מטרות המילניום. "הן הרעיון הטוב ביותר למלחמה בער ני הגלובלי", אמר ביל גייטס בשנה שעברה. מקארטור מודה שלצד הצורך לסייע לאפריקה, הפרויקט נולד גם מהעורך האזרחי לתרום. "זיהינו צורך ורצון אמיתי של הציבור ושל גורמים פרטיים לתרום להשגת המטרות", הוא מסביר, "אנחנו רואים היום הרבה חברות שמשתפות במאמץ. הכי מרשימה בתוכם היא מעצמת התקשורת אריקסון. הם לא נותנים כסף, אבל הם עובדים עם הספקים המקומיים כדי להרחיב את קלי-טת האינטרנט הסלולרי לקהילות המבודדות באפריקה".

מה האגנדרם שלהם?
"אני מניח שהם רוצים לעשות את חלקם בהשגת מטרות המילניום. אבל הם גם עושים את זה כדי ללמוד איך להתרחב לאזורים מנותקים, כמאסטינג'ר עסקית. כולם מרוויחים פה."

אני עובד עם הרבה מנכ"לים, ובהם מנוברטיס, שמייצרת את התרופות נגד מלריה, ומסטימוטו כמיקל, שמייצרת את הכילות. חלק עושים זאת מתוך אחריות ליציבות גלובלית, אחרים רואים את האינטרס – אבל לא בצורה רעה, בצד רה אסטרטגית. יש מי שחושבים שאם קיימים פתרונות, לא היגיוני פשוט לשבת ולהסתכל על הבעיות. הם לא מנסים להלחין את הממשלות, אלא פשוט לעשות את שלהם".

ואין חשש שהחברות מערביות נכנסות לאפריקה רק בשביל כוח אדם זול?
"אין לי בעיה עם כוח אדם זול, כמוכנים רבים היינו רוצים שזה יקרה. למזרח אסיה זה מאד עזר, עם יצירת מאות מיליוני עובדות. ההגדרה של עוני מחולט מבחינתי היא שיעור גבוה של תמותת ילדים; בקהילות שאנחנו עובדים בהן, אחד מהמישה לרובים הוא מגיע ליום הולדתו המישי. זה קיצוני. זה קורה לא בגלל השוק הגלובלי, אלא להפך – משום שהם מנותקים מהתהליכים הגלובליים. אין שם חברות כרייה, אין שם שום תבריה. נכון שברגע שנכנסת חבריה נוצרים לפעמים בעיות של תנאי העסקה ואיכות סביבה, אבל המעבר מלא להיות מסוגל להאכיל את המשפחה שלך ולהתחיל להרוויח הוא אחד המעברים החשובים ביותר שיכולים להיות. אלו הוורטיג'ים שלכמעיליארד איש בעולם פשוט אין".

גם על ספו של השוק הגלובלי, אפריקה יכולה ליהנות מיי תרונותיו. מעט חברות מערביות נכנסות לשם, למשל יצרניות פרוצים מכניה ובאוגנדה. הכלכלן פול קליידר אמר מה שהרבה כלכלנים יסכימו עליו: ככל שהמשכורות במזרח אסיה יעלו, כך יהיה יותר טוב לאפריקה – זה ייתן לה יתרון תחרותי".

העולם כבר יותר על אפריקה?

בתודעה הקולקטיבית אפריקה נהפכה כבר לכתם חורר חוסר סיכוי, בוד ללא תחתית שגורלו כמו יודע מראש. הסיוע המתמשך שניתן ליבשת עומד באחרונה במרכז דיונים ציבוריים נרחבים, שבהם גוברים הקולות הביקוריים. ארת מרג' שאות הודגל של המגמה הזו היא הכלכלית והבטחה מווי, שנולדה וגדלה בומביה. לפני חודשים אחרים פרסמה מווי את רבי המכר "Dead Aid", ובמא בחר בה המגזין "טיים" לאת המאה האנשים המשיפיעים בעולם. הטענה המרכזית שלה "הרמטיות: הסיוע רק הוויק לאפריקה, ואם יניחו לכוחות השוק לעשות את שלהם המצב בה ישתפר. אנשי הבטחת המילניום יוצאים, מן הסתם, נגד העמדה

הזאת: מקארטור וג'פרי סאקס אף פרסמו בעתה העצמאי "האפניגטון פוסט" מאמר שניסה להפריך את טענותיה של מויו. "רבים מהמתנגדים לסיסע מציגים את העובדות בצורה לא נכונה או בחרים עובדות שנחות להם", אמר מקארטור. "הם מבליטים דילמות שגויות – עזרה או סחר חופשי, למשל. והרי זה לא סותר, זה צריך להיות שניהם יחד. לצערנו, הריון הציבורי על העזרה לעולם העני אינו נרחב. לראו שאנשים לא ימותו ממלריה זה חלק מאסטרטגיית פיתוח כלכלי, כך שיה לא 'פשוט לרווק כסף על הבעיה, אלא בריוק להפך'."

אחת הטענות היא שהכסף ממומן ממשלים מושחתים. יש שחיתות – יש שחיתות בכל מקום – אבל זה לא מעניין. עדיף להשוב על הדישנים: 2 מיליון בני אדם קיבלו טיפול נגד איידס בתוך חמש שנים, באמצעות תוכנית נשיא ארה"ב למלחמה באיידס. 35 מיליון ילדים הצטרפו לבתי ספר 'לפי האו"ם, ההרשמה לבתי ספר במרכז אפריקה עלתה ב-15% מתחילת העשור – ט"ש). מספר מקרי המוות מחצבת ירד ב-89% בשש השנים האחרונות. זו הצלה של אלפי חיים ביום. אז, כן, גם אני יכול לספר על מקומות שבהם הכסף לא מנוצל בצורה נכונה. אבל בגורל אפשר להגיד שהעולם שם ממש מעט כסף על מיגור העוני, וזו השקעה לא חכמה".

ומה ברבר הטענה שבכרור הארץ אין מספיק משאבים כדי שכולם יהיו בשפע?

"קודם כל ישנו עניין פיצוץ האוכלוסין – אחת הדרכים להתמודד עם זה היא הווקא להעלות את רמת החיים ולהגדיל את אפשרויות התעסוקה לנשים. זה מוביל להפחתה בצמיחת האוכלוסייה. העניין השני הוא אקולוגי, וזו שאלה של יעילות שולבנטית לסין, לארה"ב, לאפריקה, לכל מקום. זה עניין של מחקר ושל תמחור. אם אחד לא צריך להיות בעוני מוחלט, כך שושאלה היא לא אלא איך – איך לשמור על כדור הארץ כשאנחנו גם נותנים הודמנויות שוות לכולם".

המקום שבו המיתון נהפך לאסון

מרכז אפריקה הוא מקרה המבחן של הבטחת המילניום, משום שזהו אחד האזורים שהכי מסובך להצדיק לעבר עתיד טוב יותר. אם המודל יעבור שם, מקארטור מבטיח שהוא יע בוד בכל העולם. ביתניים יאלץ שאר העולם להסתרר בכר חות עצמו. "הרבה מקומות מצליחים להתקדם לקראת מטרות המילניום, בעיקר באסיה", הוא אומר. "בסין ובהודו ראינו מאות מיליוני בני אדם שיצאו מעוני מוחלט בזכות פיתוח כפרי וגלובליזציה. הבעיה היא שבחלקים מסוימים בעולם אנחנו רואים פחות התקדמות. זה קורה במרכז אפריקה, בחלק ממדינות אסיה – אפניגטון, טנזניקסט – ובמרכז אפריקה. זה המקום העני בעולם. יש שם נטל מחלות עצום שנובע מהאקולוגיה המקומית, וזה המקום היחיד בעולם שלא המריא מבחינת הפרודוקטיביות החקלאית. יש דרך פשוטה לתקן זאת: ורעים רבי תנובה, דשן ומים. המהפכה היורקה – שיעור התוצרת החקלאית – קרתה בכל העולם חוץ מבאפריקה".

מקארטור מונה לכך כמה סיבות: החלטות שגויות של מנהיגי עולם, מחסור המוד בתשתיות ואקלים קשה ("אחד הדברים שעוררים בתוכם של העולם המערבי הישראלי"). לני סיבות המתמשכות הצטרף השנה המיתון הגלובלי. התהליך שנוצר בשוקים עשירים מהק קשת הווקא במקומות העניים בעולם. "יש למיתון השפעה הרסנית", אמר מקארטור. "יש אזורים שתלויים באוצרות טבע שנפגעו מאד בגלל הצנחה במחירים. יש מקומות שנפגעו בגלל הירידה ביצוא. אנשים שתלויים בקרובי משפחה שנסעו לעבוד במערב נפגעו מאד, כי יש ירידה ענקית בכמות הכסף ששולחים הביתה".

לפי דו"ח של האו"ם שפורסם החודש, המיתון גם גרם לנסיגה משמעותית בסיוע של העולם המערבי ליבשת הש' חזרה. "העניים", קובע הדו"ח, "סבלו יותר מכולם מההפך כוח השנה החולפת (...). ההערכה היא שהמספר יוסיף השנה כ-55-90 מיליון בני אדם ללא חיים בעוני מוחלט".

גם המספרים הללו לא מדאכים את מקארטור. הם יכולים להשתנות, הוא שב ואומר, "הן עניין של כסף, ולא רה הפ' כסף. יש עוד לפחות תריסר מדינות שרוצים להצטרף לרבי רויקט. מאלי הציעה תוכנית שתשפיע על 2 מיליון בני אדם. ניגריה יזמת תוכנית שיגיעו ל-20 מיליון. המכשול היחיד הוא הכסף. 120 דולר לארם לשנה זה מעט מאוד. אבל זה הרבה כשאתה מברר על משק בית שמרוויחים 40-30 דולר בשנה. הם לא יכולים להרשות לעצמם 5-6 דולרים לכילה, ובטח לא יכולים 50 דולר לשק דשנים או ביקור במרפאה".

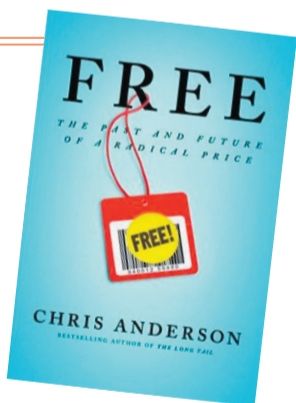
מתבונן
על העולם החדש

שיזף רפאלי

אלה ימי חג בקרב הדיג'ראטי – אליטת המחשוב והרשת, שחיה מרוכזים בדיגיטלי ובקסמיו: סוף סוף יצא לאור ספרו של כריס אנדרסון "חינם: העבר והעתיד של מחיר דיקלי". כפי שמבחינה כותרת המשנה של הספר, אנדרסון מנתח את המודל העסקי החינמי שמאפיין את עולם המחשבים והאינטרנט. במיטב מסורת הדיג'ראטי, יש לו מסר מלא פיתוי, קריצה מבטיחה לחירושים. הנבואה, גם הפעם, היא של פלאי כלכלת השפע, שדוחקת את הכלכלה הישנה, כלכלת המחסור. אנדרסון מכוון אותנו לבחון עולם שלהם שבו שולט החינם, ומהלל את המודל.

לת מתנות, כמו זאת שמניעה את גלג' לי המערכות השיתופיות. ויש את רעיון ה"Freemium: שיטה שבה רק חלק מה צרכנים ישלמו, בעבור מוצרי פרימיום, והציבור הרחב ייהנה מטובין או שירות תים חינם. אנדרסון אינו אומר זאת, אבל הפרימיום בהחלט נשמע לי כמו "לכל תמשים רציניים נדרשים לשלם. המודל אחד לפי צרכיו, ומכל אחד לפי יכולתו". הרוגמה המוכרת ביותר לשירות כזה הוא פליקר, שבו כל אחד מקבל (חינם) אבסון ועיבוד לתמונת הדיגיטליות, אבל מש תמשים רציניים נדרשים לשלם. המודל הזה יכול לעבוד משום שדי בשיעור קטן מאוד של לקוחות משלמים כדי לממן את השירות לכולם.

את "חינם" של כריס אנדרסון אפשר לקבל חינם כקובץ קול שבו המחבר מקריא את הספר. יש גם קובץ התומצת; זו גרסת המתימיום, בתשלום

כל אלה מצטמקים. בעולם שבו העלות השולית – מחיר הייצור של יחידה אחת נוספת – צונה, גם המחיר לצרכן קטן. ובעולם כזה, אנדרסון טוען, החינם הוא מודל עסקי מנצח.

לחינם יש תחפושת רבות. יש חינם המי נס על ידי פרסום, למשל שירותי החי' חנם של גוגל – חיפוש, אימייל, תוכנה, נפח אחסון – השלוחים בפרסום. הפרסום ממומן מוצרים שפעם קנינו בכסף מלא: עיתון, ספר, בידור. לכל אלו עדיין יש עלויות, אבל צרכן הקצה אינו זה שנושא בהן.

יש מוצרי חינם שממנפים מוצרים מש' ליימים. פעם חילקו מכשירי גילוח חינם כדי ליצור ביקוש לסכינים, או מצלמות כדי למכור נייר צילום. היום מוכרים מדי פקט במחיר סמלי כדי למכור את הדיון, וכנסולות משחקים שנהפכות לרווחיות כשמוכרים את המשחקים עצמם.

יש גם כלכלת החינם, ה"Freeconomics (להבדיל מ"Freeconomics). זאת כלכי

בהתאם, גם את הספר אפשר להשיג חינם. הוא אמנם נמכר בתגויות כ-27 דולר, אבל אפשר להוריד בחינם קובץ MP3 שבו אנדרסון מקריא את כל הספר, במשך שבע שעות, או לקנות בזול גרסת אודיו שבה אנדרסון מקריא את תקציר הספר – זו גרסת הפרימיום, לכן היא עולה כסף. אפשר גם למצוא אתר "כלכליסט" את הכתבה של אנדרסון שהולידה את הספר, והתפרסמה כסדרת השראה בנובמבר.